

Aquesta recensió és un recull d'articles que, separadament, han escrit els quatre autors. Per això, si bé resulta un treball interessant, no té homogeneïtat.

J. Peix
J. I. Ros*
J. M. Vives*
J. Garriga**

1. LES AGRUPACIONS DE DEFENSA: UNA PEDAGOGIA D'ACCIÓ

Una de les primeres actuacions que va proposar la Direcció general de Producció i Indústries Agroalimentàries, el 1979, en el moment dels traspassos de competències va ser la creació de les agrupacions de defensa (AD). En un moment de renaixement democràtic l'objectiu es situava en el "retorn" de competències pròpies al sector productiu per enfortir paral·lelament les funcions tècniques i de control de l'Administració.

El disseny que vaig proposar per a la creació d'AD va establir la necessitat de crear, amb caràcter d'urgència, una estructura per generar noves actituds positives per a l'ús de noves tecnologies.

Els principis bàsics que es van aplicar van ser els d'eficàcia en l'acció, estalvi en el finançament i participació del sector. Així, l'agricultor s'agrupa solidàriament amb un esperit de defensa patrimonial i amb un caràcter clarament pedagògic, generador d'un desenvolupament endogen que cal enfortir.

En resum, es proposa un esquema de desenvolupament basat en la mateixa societat civil, que assumeix responsabilitats i s'autodefineix com a interlocutor privilegiat de la Direcció general. S'analitzen actuacions integrals, dins d'un dibuix coordinat, en què es defineixen les actuacions i els àmbits de col·laboració.

La definició bàsica de l'agricultura catalana es resumeix en el caràcter familiar i en la intensificació d'unes produccions que exigeixen cada vegada més coneixements tecnològics. La mateixa parcel·lació de les explotacions dificulta la utilització dels serveis que es necessiten per tal de millorar la competitivitat.

* Direcció General d'Indústries Agroalimentàries.

** Direcció General del Medi Natural.

1.1. “A Déu pregant i el camp llaurant”

Ja no es tracta de reivindicar. És el moment de reconstruir Catalunya, aportant de forma voluntarista allò que calgui. La creació de les agrupacions de “defensa” s'emmarca dins d'un esquema nacionalista de lluita, per tal de preservar l'agricultura i adequar-la a les necessitats del mercat.

És per això que, significativament en el món agrícola la primera agrupació de defensa vegetal es crea en un moment de baixos preus de l'avel·lana, per lluitar contra la Zeuzera.

En el món ramader, de forma similar, la primera agrupació de defensa sanitària es crea per lluitar contra l'enemic principal que ens aïlla d'Europa: la pesta porcina africana, que la dictadura ens va portar i que no va saber solucionar.

En el món forestal es reproduceix més tard el mateix esquema: la unió de les forces dels que coneixen el territori apropant les tècniques a la realitat.

L'èxit d'aquestes iniciatives en tots els fronts ha provocat la multiplicació d'agrupacions dins l'àmbit de Catalunya, les quals han estat reconegudes per la Comunitat Econòmica Europea com a estructures especialitzades en el desenvolupament de nous esquemes d'actuació.

1.2. Un nou mutualisme agrari

El mutualisme agrari es troba molt arrelat a Catalunya, on des de fa molts anys agrupa els pagesos en societats de “socors mutus”, que permeten superar els accidents que poden succeir als pagesos o als seus mitjans de producció.

Les agrupacions de defensa assumeixen el mateix esperit tradicional incorporant un aspecte nou de modernitat. No es tracta d'assegurar un risc que de forma fatalista succeirà. L'objectiu va més enllà: és una lluita col·lectiva per tal de disminuir-ne el risc.

Per això calen nous mètodes de lluita, una reestructuració dels serveis de la mateixa Administració i una aportació de tecnologia rendible immediatament després de disposar d'una estructura arrelada.

1.3. La tecnologia com a eina de reforma agrària

El desenvolupament de nous processos productius, com també l'elaboració de nous productes, comporta un canvi estructural que produeix pro-

bablement un increment de rendes major que la tradicional Reforma Agrària i que provoca a la vegada grans canvis en les relacions de producció.

El descobriment de la innovació tecnològica com a factor de creixement és relativament recent. L'agricultura ha entrat en una turbulència econòmica d'instabilitat permanent, que solament es pot continuar desenvolupant mitjançant l'assimilació de les noves tecnologies, i especialment aquelles amb les quals es millora la qualitat.

És per això que actualment les agrupacions de defensa van més enllà. En el món vegetal de la lluita integrada contra les plagues han passat a la "producció integrada", on s'actua col·lectivament en matèria de material genètic, abonaments, regs, varietats, etcètera.

En el món ramader, des de l'inici, els estatuts de les associacions de defensa ja preveïen accions en matèria de millora ramadera, després que s'haguessin transformat en nuclis de diàleg on es confrontaven els programes d'actuació en la millora de la productivitat, de la genètica i de l'alimentació, amb la sanitat mateix.

En aquest sentit, ha estat primordial la voluntat del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, no solament de subvencionar les AD, sinó especialment de crear una infraestructura equilibrada de laboratoris i unitats tecnològiques ad hoc, que el sector necessita i exigeix.

Les estacions d'avisos, els centres de sanitat ramadera, el laboratori agrari, la xarxa agrometeorològica, el sistema Agrotex, l'estació de mecànica agrícola i el laboratori de llavors són actuacions integrades que es van crear al servei d'un sector organitzat a mesura que la demanda ho requeria.

1.4. Vers una tecnologia autònoma

L'objectiu es situa també en el fet de disposar de tecnologies autònomes que facin disminuir la dependència. El coneixement d'una innovació, l'interès que s'hi té, la valoració en casos diferents i finalment el fet d'adoptar-la exigeixen l'esforç no tan sols d'un individu sinó de tota una comunitat.

Les agrupacions de defensa han aconseguit de crear una "massa crítica" mínima que permet accelerar tot el procés d'incorporar una innovació tecnològica sense tenir en compte les incitacions comercials. El procés és complex; les estructures agràries interfereixen o, més ben dit, condicionen les innovacions.

Les AD representen una eina indispensable per fer arrelar les innovacions a la realitat, tot millorant l'eficiència, evitant els malbarataments i, finalment, definint una agricultura estalviadora d'inputs.

1.5. Doneu-me tecnologies a les AD, que us mouran el món

Des d'un punt de vista polític les AD representen una opció desburocratitzadora d'assignació de recursos. En efecte, l'increment de la productivitat en el sector privat és més elevat que en el sector públic. L'opció es simplifica quan es mesura la capacitat de generar iniciatives i l'eficàcia que tenen.

Hi ha un punt que cal aprofundir en el marc d'una PAC, que limita les subencions als mitjans de producció, però que prima els programes de millora de la qualitat. Dit d'una altra forma, l'opció es situa entre una reivindicació de futur, d'ajuts per a noves tecnologies.

El futur de les AD s'emmarca en un dinamisme de multiplicació i diversificació envers altres àmbits, cercant la integralitat. Caldrà aprofundir específicament en els àmbits de formació, ja que la cultura es continua situant en la base del desenvolupament.

La veritable riquesa de les nacions es fonamenta sobretot en la propietat del coneixement, la tecnologia i el saber.

2. LES ADS (AGRUPACIONS DE DEFENSA SANITÀRIA)

2.1. Concepte

Les agrupacions de defensa sanitària (ADS) van sorgir de la voluntat compartida dels ramaders i de l'Administració d'assolir fites sanitàries de manera conjunta.

D'aquesta manera, el ramader mateix assumia la responsabilitat de la vigilància, del compliment dels programes sanitaris i de les normatives vigents.

Una ADS, per tant, es pot definir com una associació de ramaders de bestiar porcí, que estableixen i duen a terme programes i accions sanitàries comunes, encaminades a lluitar contra les malalties del porc, millorant el nivell sanitari de la seva explotació.

2.2. Història

La filosofia d'una associació de ramaders que, d'acord amb l'Administració, lluiten de manera col·lectiva per eradicar del seu bestiar, explotació o territori determinades malalties, a la fi de l'any 1979, cal cercar-la a França, on agrupacions d'aquest tipus actuaven de manera marcadament efectiva.

El paral·lelisme dins del nostre espai geogràfic el podem trobar en els grups de sanejament del bestiar boví, que actuaven de manera similar.

Dues normatives defineixen bàsicament la creació, la composició i el funcionament de les ADS:

- Reial Decret 791/1979, de 20 de febrer.
- Ordre de 21 d'octubre de 1980.

Aquestes disposicions defineixen les agrupacions de defensa sanitària, el funcionament i l'estructura.

2.3. Formació i funcionament

Per formar una ADS cal, en primer lloc, comptar amb un grup de ramaders que representin com a mínim el 30 % dels ramaders de bestiar porcí dins d'un municipi (unitat geogràfica bàsica) o bé que tinguin la propietat de, com a mínim, el 60 % del bestiar porcí dins de l'àrea geogràfica en qüestió.

La formació de les primeres ADS fou àrdua, difícil i costosa, però el problema de la pesta porcina africana i la necessitat d'eradicar-la fomentà la creació de les agrupacions. L'embranchada es produí durant els anys 1984 i 1985, anys en què el nombre d'ADS, ramaders associats i reproductores controlades, s'incrementà de forma vertiginosa.

Actualment les ADS han crescut i s'han ampliat, i l'àmbit d'actuació és normalment de caire intermunicipal, tot i que poden arribar a ser, per raons de gestió, de censos, d'emplaçament, etcètera, d'àmbit comarcal i fins i tot supracomarcal.

Avui a Catalunya hi ha 104 ADS, que integren 7.689 explotacions, amb un cens de 306.311 reproductores, les quals representen el 68 % del total de reproductores del nostre àmbit territorial.

Un cop agrupats els ramaders, s'elaboren uns estatuts per al funcionament, el govern i la gestió de l'ADS, els quals ha d'aprovar l'autoritat competent, en aquest cas el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Una vegada aprovats, s'han de publicar en el Diari Oficial de la Generalitat.

També cal nomenar una Junta Rectora, peça fonamental, ja que serà l'encarregada de representar tots els associats de l'agrupació davant de l'Administració, en el decurs del diàleg que han de mantenir per tractar de les accions i els programes sanitaris que es duran a terme.

En els estatuts, s'ha de consignar la finalitat de l'agrupació, l'àmbit d'actuació, el nombre de ramaders, el percentatge del bestiar, la qualificació de les explotacions ramaderes, el número de registre dels ramaders, els objectius de la producció i el/s programa/es sanitari/s que duran a terme.

Conjuntament a la presentació dels estatuts, s'ha de presentar el nom del veterinari, que serà l'encarregat de dur a terme el programa sanitari i el responsable de totes les actuacions professionals que es facin entre els ramaders de l'associació.

2.4. Objectius

L'objectiu bàsic i primordial –ja esmentat abans– és millorar i potenciar el nivell sanitari de les explotacions ramaderes, a fi d'aconseguir una millor rendibilitat econòmica de la gestió productiva.

D'altra banda, aquest elevat nivell sanitari posa el ramader en situació de poder competir amb els seus productes en igualtat de condicions que els seus homòlegs dels països comunitaris i no trobar entrebancs de tipus sanitari.

Però per aconseguir aquests objectius primordials cal assumir una sèrie d'actuacions, com ara:

- compliment de les normatives sanitàries:
 - identificació del bestiar
 - control del moviment pecuari
 - vacunacions obligatòries
 - programa sanitari, etcètera
- observacions i control dels processos patològics,
- divulgació de les accions dutes a terme,
- evidenciar els problemes existents,
- plantejar propostes a l'Administració i
- comunicar les infraccions comeses i els actors.

Totes aquestes actuacions són fonamentals per al bon funcionament de l'ADS i, si no es tenen en compte, serà difícil aconseguir els objectius i les finalitats que van impulsar la creació de l'agrupació com a tal.

2.5. Reflexió final

Podem concloure dient que per poder dur a terme correctament i eficaçment un programa sanitari s'ha de comptar amb la voluntat expressa de qui rebrà l'acció.

Sense la conformitat i l'assentiment voluntari del ramader serà impossible assolir l'èxit, per més que es reguli mitjançant disposicions i normatives legals i per més inspeccions que es facin.

Cal que el sector hi participi a tots els nivells, que jutgi per ell mateix les normes d'actuació i que valori els resultats obtinguts.

Cada dia es fa més patent la sanitat animal; és una sanitat col·lectiva i totalment participativa, en què l'Administració ajuda a posar en pràctica els programes sanitaris establerts conjuntament per aconseguir les fites fixades.

3. LES ADV (AGRUPACIONS DE DEFENSA VEGETAL)

3.1. Introducció

Les agrupacions de defensa vegetal les va crear la Generalitat de Catalunya mitjançant l'Ordre del DARP d'11 d'abril de 1983. La seva finalitat és que promoguin tècniques de control integrat de plagues o que col·laborin amb l'Administració per a la lluita en comú contra determinades plagues perilloses. Aquestes agrupacions constitueixen un eficaç mitjà per a la transferència als agricultors de les tècniques de control integrat, ja que poden particularitzar les seves actuacions en l'àmbit de parcel·la, i també s'han mostrat molt eficaces per a les accions de lluita col·lectiva. L'ajuda econòmica que reben prové del pressupost de la Generalitat i es beneficien també del programa ATRIAS del MAPA. Actualment l'ajut està regulat pel Decret 138/1990 sobre establiment d'ajuts en matèria agrària, pesquera i forestal, i consisteix en un màxim d'1.500.000 ptes. per a la contractació d'un tècnic, 500.000 ptes. per a despeses de funcionament, adquisició i contractació de mitjans de lluita; en casos extraordinaris aquestes darreres ajudes es poden incrementar. Igual com en d'altres agrupacions d'agricultors, també es poden beneficiar dels ajuts per a agrupacions d'ajuda mútua regulats per l'Ordre del DARP d'1 de juny de 1992, i que consisteixen en 2.200.000 ptes., que s'han de repartir durant el primer quinquenni d'actuació.

3.2. Importància actual

El creixement del nombre d'ADV a Catalunya ha estat constant, i en aquests moments n'hi ha 89 en funcionament. Els recursos que l'Administració autonòmica i estatal han dedicat perquè es desenvolupin han tingut un creixement molt superior al de les altres inversions en el camp de la sanitat vegetal i han arribat als 150,8 milions de ptes. en l'exercici de 1992 (105 del DARP i 45,8 del MAPA); el nombre d'hectàrees que agrupen és de 192.006 i el nombre de socis, 45.545. Aquestes xifres demanen una matisació, ja que en alguns casos es produeix duplictat d'adscripció, com al delta de l'Ebre, en què un mateix agri-

cultor pot formar part alhora de l'ADV de lluita contra el barrinador de l'arròs i de l'ADV de lluita contra les rates, ja que són finalitats plenament diferenciades.

També cal tenir en compte que hi ha dos grups d'ADV: aquelles que es dediquen a actuacions en grans àrees per al control de plagues perilloses: *Dacus oleae* al Baix Ebre i el Montsià, *Ceratitis capitata* en cítrics, *Chilo suppressalis* en arròs i rosegadors al delta de l'Ebre, i les que amb més o menys intensitat es dediquen a assessorar els agricultors a nivell de la finca.

Si considerem únicament aquest segon grup d'ADV, el nombre d'hectàrees que comprèn és de 56.601 (5,3 % de la superfície cultivada a Catalunya) i el nombre d'agricultors associats és de 8.067 (un 9 % del total).

Per cultius, la major incidència de les ADV es produeix en fruiters, ja que existeixen un total de 50 ADV d'aquest cultiu, que cobreixen 26.985 ha. També és important la incidència de les ADV en els cultius següents: cereal (9 ADV i 33.038 ha), vinya (7 ADV i 21.382 ha), avellaner (5 ADV i 4.808 ha) i hortícoles (9 ADV i 3.617 ha).

En un futur proper, i a conseqüència de les noves normatives europees que regulen el comerç de vegetals, hom espera que s'incrementi el nombre d'ADV de viveristes.

3.3. El futur

Com a comentari de l'actuació de les ADV, es podria dir que la seva tasca ha estat força positiva, ja que han contribuït a la vertebració del sector agrari i a una racionalització dels sistemes de lluita contra les plagues. No obstant això, i de cara a millorar les actuacions futures, són necessàries diverses mesures:

- Nova reglamentació que, recollint l'experiència d'aquests anys, establixi les condicions per a la seva formació i sobre les normes de funcionament.
- Potenciar i coordinar les actuacions de l'Administració per tal que, en l'àmbit de la investigació, l'experimentació i la formació, es pugui donar a les ADV el suport tècnic adequat. Especialment, es considera important la formació i el reciclatge dels tècnics de les ADV mitjançant cursos especialitzats.
- En l'aspecte econòmic, és bàsic agilitar el sistema actual de pagament de les ajudes i incrementar-les per a aquelles ADV que duguin a terme programes de producció integrada.
- Potenciar, per mitjà d'aquestes associacions, les campanyes de prevenció d'intoxicacions als aplicadors de plaguicides i de prospecció de nivells de residus sobre els productes vegetals.

- Aconseguir una denominació oficial dels productes obtinguts mitjançant tècniques de producció integrada, que revalorí les produccions de les ADV. Amb aquesta finalitat la Generalitat ha creat un Consell Regulador i s'han elaborat reglaments per a determinats productes obtinguts amb les tècniques esmentades.

4. LES ADF (AGRUPACIONS DE DEFENSA FORESTAL)

4.1. Concepte

Definició: associacions voluntàries de caràcter civil integrades per ajuntaments, propietaris forestals, organitzacions professionals agràries i associacions amb la finalitat de defensar la natura vinculades als municipis en qüestió, que tenen per finalitat l'execució de plans de Prevenció d'Incendis i, si escau, de reforestació, en el seu àmbit territorial.

4.2. Marc legal

Ordre del 6 d'octubre de 1986 sobre regulació de les ADF (ordre de creació).

Llei 6/1988, Forestal de Catalunya, de 30 de març de 1988, capítol II, articles 34 a 38; els concedeix personalitat jurídica plena.

Per la qual cosa, la normativa complementària de la Llei Forestal continua sent, pel que fa a les ADF, l'Ordre del 6 d'octubre de 1986.

4.3. Constitució

Com es constitueixen?

Fases de la constitució:

- Acte fundacional amb elecció de la primera Junta Directiva.
- Estatuts:
 - Denominació.
 - Àmbit territorial.
 - Persones físiques i jurídiques, socis amb indicació de la superfície (a l'acta fundacional).
 - Finalitat.
 - Junta Directiva.
 - Drets i deures dels socis.
 - Forma de dissoldre l'ADF.
- Presentació al DARP, el qual l'aprovarà amb la publicació d'una

Resolució al DOGC o bé farà petició de rectificacions o modificacions perquè la sol·licitud no s'ajusta a la legislació corresponent.

4.4. Règim econòmic

Recursos propis de les ADF:

- Béns propis en el moment de constituir-se.
- Ingressos per aportacions voluntàries dels socis.
- Ajuts de l'Administració.
- Qualsevol altre ingrés lícit.

4.5. Responsabilitat econòmica

Davant tercers, limitada a l'import del seu patrimoni, sense afectar el patrimoni particular dels socis.

4.6. Òrgans directius

- Assemblea General: òrgan suprem de la voluntat de l'ADF, formada per tots els socis, i amb reunions, com a mínim, un cop l'any.
- Junta Directiva: encarregada de l'execució dels acords de l'Assemblea General, assumeix la direcció i l'administració de l'ADF.
- President: representació oficial de l'ADF.

4.7. Abast territorial (juny de 1993)

Hi ha 210 agrupacions en 469 municipis, amb 947.175 hectàrees associades.

4.8. Formes pràctiques d'actuació

- Prevenició d'incendis.
- Intervenció immediata (temps d'acudir-hi).
- Temps de control i extinció de l'incendi.
- Temps de vigilància posterior.
- Reforestació, si s'escau.

4.9. Avantatges

- El món rural té una eina eficaç per col·laborar en la prevenció i extinció d'incendis, per prevenir-los i per posar-hi remei mitjançant la reforestació, si s'escau.

- Cobertura mitjançant una pòlissa col·lectiva dels riscos personals, d'alguns vehicles i de responsabilitat civil en l'extinció d'incendis forestals.

- Prioritat en la concessió dels ajuts forestals del DARP (article 39 de la Llei Forestal).

- Millora les dotacions en el món forestal, tot fent-lo més solidari.